

СЕКЦІЯ ПРАВОЗНАВСТВА

НЕДІЙСНІСТЬ ПРАВочИНУ (УГОДИ) ЗА НОВИМ ЦИВІЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Доп. - викл. Сайко Л.Ю.

У зв'язку з прийняттям нового Цивільного кодексу України виникли певні труднощі з тлумаченням деяких правових норм цього кодексу. Так, наприклад, у статті 215 ЦК України визначаються загальні правові засади визнання правочину недійсним. Звичайно, що для цього має бути відповідна правова підстава. Такою правовою підставою Цивільний кодекс визнає факт недодержання в момент вчинення правочину однією стороною чи всіма сторонами вимог, встановлених частинами 1 - 3, 5, 6 ст. 203 цього Кодексу, тобто вимог щодо змісту правочину, щодо волевиявлення учасника правочину, щодо настання реальних правових наслідків правочину, щодо недопустимості порушення правочинном, вчинюваним батьками, інтересів малолітніх дітей. Крім того, недійсність правочину може встановлюватися за ті чи інші порушення безпосередньо законом.

У відповідності із ч. I ст. 48 ЦК УРСР недійсною визначалась угода, що не відповідає вимогам закону. Таке правило хоч було і лаконічним, але відзначалось достатньою однозначністю у тлумаченні. При цьому малось на увазі невідповідність угоди як за законом, так і іншими нормативно-правовими актами, які можуть належати до різних галузей законодавства. Однак у новому ЦК це питання вирішено, на мій погляд, не зовсім вдало, оскільки відповідно до ч. I ст. 203 ЦК України зміст правочину не може суперечити Цивільному кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також моральним засадам суспільства. З цього витікає, що якщо правочин суперечить вимогам адміністративного, сімейного, антимонопольного чи іншого законодавства, то його з формальних міркувань не може бути визнано недійсним, що звичайно є правовим нонсенсом. Тому, я вважаю, що ч. I ст. 203 ЦК було б доцільніше викласти в редакції, яка була

передбачена в проекті ЦК України від 5 червня 1997 р., а саме "зміст правочину не може суперечити положенням закону, інших правових актів, що є обов'язковими для сторін, а також моральним засадам суспільства".

Як відомо, за ступенем недійсності правочину всі правочини діляють на абсолютно недійсні з моменту їх вчинення (нікчемні) та відносно недійсні (оспорювані), які можуть бути визнаними дійсними, але за певних умов.

Нікчемним (абсолютно недійсним) визнається правочин, якщо його недійсність встановлена законом. У цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається (ч.2 ст. 215 ЦК України). Оскільки недійсність такого правочину визначено безпосередньо у правовій нормі, то він вважається недійсним з моменту його укладення, незалежно від пред'явлення позову та рішення суду.

Однак це не означає, що взагалі не існує необхідності визнання нікчемного правочину недійсним. Така потреба може виникнути, якщо сторони виконали певні умови нікчемного правочину, який нотаріально посвідчений, якщо він порушує права третіх осіб, якщо він зареєстрований у державних органах тощо.

У таких випадках рішенням суду, який лише констатує недійсність правочину, можуть бути визначені відповідні правові наслідки недійсності правочину, наприклад, зобов'язати державні органи скасувати реєстрацію тощо.

Проте навіть нікчемні правочини у визначених законом випадках за поданням сторін або зацікавлених осіб можуть бути визнані судом дійсними. Наприклад, передбачена ч. 2 ст. 219 та ч.2 ст. 220 ЦК України можливість визнання судом дійсним правочину, який укладений з порушенням нотаріальної форми.

Іншим видом недійсних правочинів є правочини оспорювані. Оспорюваними є правочини, які ЦК України не визначає в імперативній формі недійсними, а лише допускає можливість визнання їх недійсними у судовому порядку за вимогою однієї із сторін або іншої заінтересованої особи. Тобто оспорювані правочини припускають дійсними, такими, що

породжують цивільні права та обов'язки. До них належать переважно правочини з дефектами волі та волевиявлення суб'єктів. Прикладом оспорюваної правочину є правочин, вчинений неповнолітньою особою за межами її цивільної дієздатності, без згоди батьків, піклувальника (ст. 222 ЦК). Для визнання такого правочину недійсним заінтересована особа (один з батьків, усиновлювач, піклувальник) має подати позовну заяву до суду з вимогою про це.

Дискусійним є питання, до якої групи віднести правочини вчинені під впливом обману (ст. 230 ЦК), в результаті зловмисної домовленості представника однієї сторони з другою стороною (ст. 232 ЦК), фіктивні та удавані правочини (ст.ст. 234, 235 ЦК). Згідно з коментарем до Цивільного кодексу України за загальною редакцією Харитонова Є.О. правочини вчинені під впливом помилки, обману або насильства відносяться до оспорюваних правочинів, а фіктивні і удавані правочини є нікчемними. Але з цим важко погодитись. На мій погляд більш правильним є вирішення цього питання О.Дзєрою та О.Отрадновою, які виносять зазначені правочини в окрему групу. Оскільки хоча ці правочини і близькі до оспорюваних, або нікчемних, на відміну від оспорюваних, які можуть визнаватися недійсними судом, або нікчемних, які визнаються такими законом, вони визнаються судом недійсними за умови підтвердження допущених порушень закону.

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ПАРЛАМЕНТУ В УКРАЇНІ

Доп. - Харченко В., Ю-32

Наук. кер. — ст. викл. Сінченко Ю.П.

Двопалатний парламент — поширена у світі структура найвищого законодавчого органу держави. Утворення II палати, як назвали верхньою, було результатом компромісу між буржуазією феодалами у боротьбі за владу. Верхня палата сформувалася для представництва аристократії та для стримання радикалізму нижньої палати.